

**MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY**

Podklad pro diskuzi
ke Strategii vzdělávací politiky do roku 2020

**2. Odstraňování slabých míst
vzdělávacího systému**

Praha, březen 2013

Úvod

V lednu 2013 zahájilo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy přípravu *Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020*, která má vytvořit rámec pro dlouhodobý rozvoj celého vzdělávacího systému. V zájmu zohlednění názorů všech klíčových aktérů v oblasti vzdělávání, ale i široké veřejnosti se od počátku snažíme strategii připravovat co nejotevřenějším způsobem. Základní východiska a principy připravované strategie jsou představeny v materiálu *Hlavní směry Strategie vzdělávací politiky do roku 2020*. Na toto obecné shrnutí navazují dílčí materiály pro diskusi vypracované ministerstvem k jednotlivým profilujícím tématům, které budou v průběhu jara 2013 předkládány k veřejné konzultaci v tomto pořadí:

1. Posílení relevance a prestiže školy a školního vzdělávání
2. **Odstraňování slabých míst vzdělávacího systému**
3. Ověřitelné standardy jako předpoklad zajištění kvality výuky
4. Role učitelů jako předpoklad kvalitní výuky
5. Kvalitní řízení vzdělávacího systému a posilování jeho kapacity

Tyto podklady mají sloužit k iniciaci diskuze o jednotlivých hlavních směrech budoucí strategie.

Posláním předkládaného dokumentu je zahájit diskusi o strukturálních problémech českého vzdělávacího systému, přičemž hlavní pozornost chceme soustředit k čtyřem tématům:

- prostupnost vzdělávacího systému jako celku,
- dostupnost a role předškolního vzdělávání,
- pojetí odborného vzdělávání,
- diverzifikace terciárního vzdělávání.

Některým bezprostředně souvisejícím tématům se věnují samostatné kulaté stoly, a proto je ponecháváme pro tuto chvíli vědomě stranou (role školy a školního vzdělávání obecně, otázka ukotvení vzdělávacích standardů a ověřování jejich dosahování, role učitele).

Chceme odstraňovat slabá místa ve struktuře vzdělávací soustavy

V uplynulých dvou desetiletích byl český vzdělávací systém obohacen o některé nové prvky na úrovni oborů vzdělávání (devítiletá povinná školní docházka uskutečňovaná v základním školství, vzdělávací programy vyšších odborných škol, strukturované studium na vysokých školách) i vzdělávacích institucí (víceletá gymnázia, vyšší odborné školy, neuniverzitní vysoké školy). Z hlediska struktury však k radikální přestavbě celého systému po roce 1990 nedošlo.

Některé negativní trendy v poslední době naznačují, že struktura české vzdělávací soustavy se stále obtížněji vyrovnává s aktuálními demografickými, společenskými, ekonomickými a kulturními změnami. Vedle tradičních silných stránek systému, mezi které patří například nízká míra předčasných odchodů ze vzdělávání a vysoká míra dokončení středoškolského vzdělávání, se v praxi začaly výrazněji projevovat i některé jeho slabé stránky. Za nejvýznamnější považujeme:

- nedostatečné kapacity v předškolním vzdělávání a nevyjasněnou roli tohoto sektoru v rámci vzdělávací soustavy,
- klesající úroveň klíčových kompetencí žáků druhého stupně základních škol,
- klesající zájem o odborné vzdělávání s výučním listem, jeho nízkou relevanci a s tím spojenou vysokou nezaměstnanost absolventů,
- klesající zájem o vyšší odborné vzdělávání a nejasné postavení tohoto v rámci terciárního vzdělávání.

Každá část vzdělávací soustavy má samozřejmě své specifické problémy, nejvýznamnější systémová selhání se však objevují právě na přechodu mezi jednotlivými stupni vzdělávání a mezi oblastí vzdělání a světem práce.

V rámci připravované *Strategie vzdělávací politiky do roku 2020* chceme koncepčně a systematicky řešit strukturální problémy vzdělávací soustavy. Považujeme přitom za účelné zaměřit pozornost v první řadě na soustavu vzdělávacích a studijních programů a teprve druhotně řešit otázku institucionálního uspořádání školského systému (typy škol). Všechna navrhovaná opatření musí být systémová a vzájemně koordinovaná s ohledem na celek vzdělávací soustavy, nesmí jít o izolované intervence v jejích jednotlivých částech. Hlavním cílem je vytvořit systém, který dá každému vzdělávanému (ať dítěti, mladému člověku nebo i dospělému) stejnou šanci dosáhnout svého plného potenciálu.

Hlavní zamýšlená opatření z pozice ministerstva:

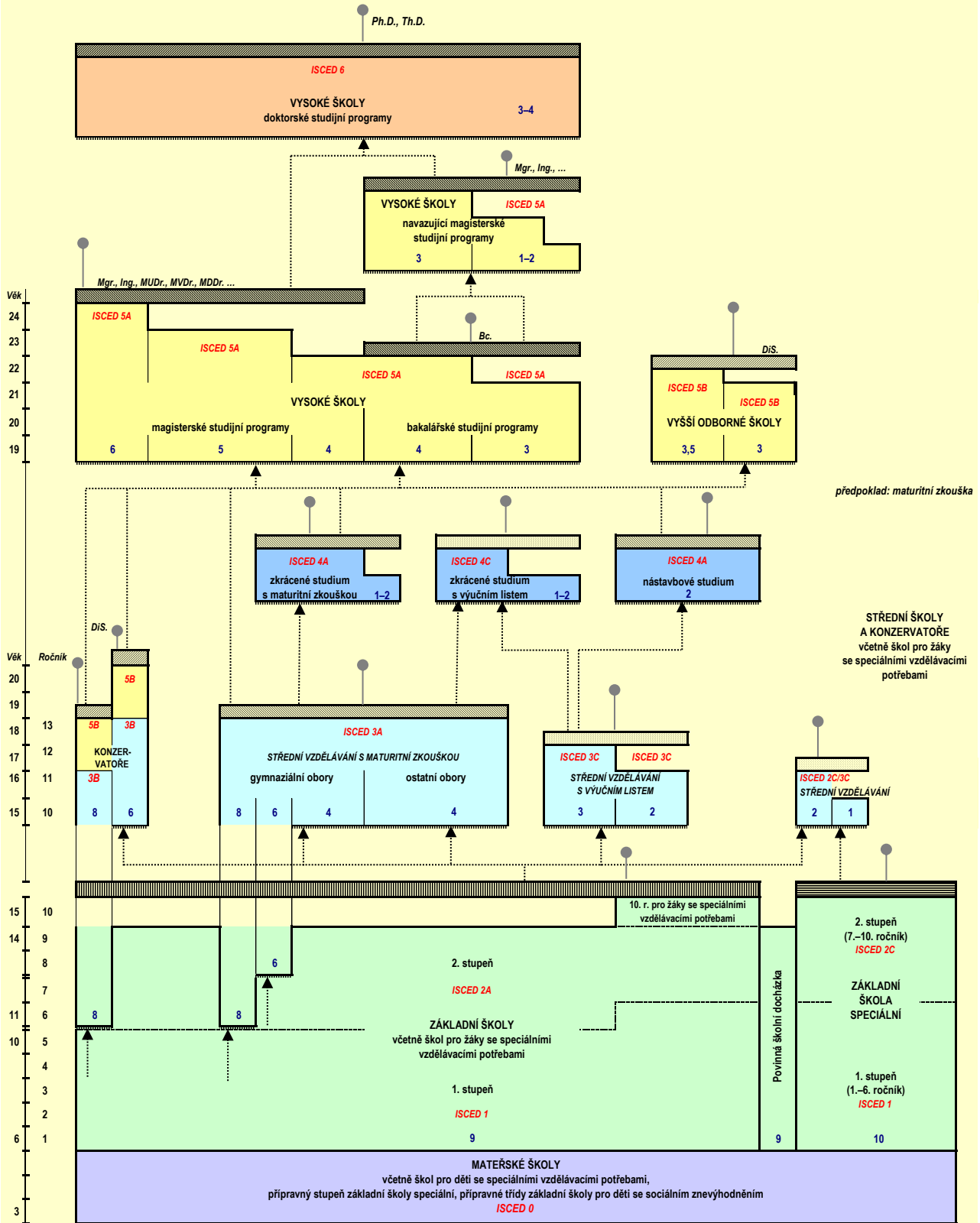
- **Zvýšit dostupnost a význam předškolního vzdělávání** tak, aby kvalitní předškolní vzdělávání bylo dostupné všem dětem starším čtyř let bez ohledu na zaměstnanost rodičů či jiné okolnosti na straně rodiny dítěte.
- **Posílit vzdělávací rozměr předškolního vzdělávání na úkor jeho pečovatelské složky** zejména modernizací jeho kurikula a zvyšováním kvalifikace vyučujících.
- **Zvýšit otevřenost a prostupnost vzdělávacího systému**, mimo jiné zabezpečením dostatečného společného základu kurikula na každé úrovni vzdělávání jako opory pro následující vzdělávací cestu.

- **Odstranit slepé vzdělávací cesty**, navázat strukturu vzdělávacího systému na kvalifikační rámce uznávané v Evropě, včetně systémového začlenění vyššího odborného vzdělávání.
- **Zvýšit prostupnost a relevanci odborného vzdělávání** tak, aby se maximálně zvýšila jeho efektivita a užitečnost pro absolventy a zaměstnavatele.
- **V odborném vzdělávání klást větší důraz na klíčové kompetence**, aby se zvýšila uplatnitelnost absolventů tohoto sektoru vzdělávání na pracovním trhu, stejně jako jejich připravenost k dalšímu vzdělávání a k aktivnímu občanství.

Otázky pro diskuzi

- 1. Které části vzdělávací soustavy trpí největšími problémy z hlediska spravedlivého přístupu ke vzdělání, studijní (ne)úspěšnosti a prostupnosti do dalších vzdělávacích stupňů?**
- 2. Vyžaduje současný stav zásadní změny v existující struktuře oborové soustavy, nebo je možné řešit aktuální problémy na existujících základech?**
- 3. Měli bychom směřovat k systému, který nebude umožňovat předčasnou specializaci vzdělávacích cest? Jak dlouhá má být společná doba vzdělávání?**
- 4. Které faktory nejvíce ovlivňují dostupnost a kvalitu předškolního vzdělávání? Jaká má být jeho role ve vzdělávacím systému?**
- 5. Jak mají být systémově řešeny problémy těch segmentů vzdělávacího systému, které neposkytují přímou prostupnost do vyšších vzdělávacích stupňů?**
- 6. Je vhodné posilovat osvojování klíčových kompetencí a obecných dovedností na úkor specificky odborných znalostí a dovedností?**
- 7. Jakou roli má v systému hrát uznávání neformálního vzdělávání a informálního učení?**

Schéma vzdělávacího systému České republiky ve školním / akademickém roce 2012/2013

* Maturitní zkoušku mohou vykonat i žáci konzervatoří, a to nejdříve po čtvrtém ročníku, v oboru tanec po osmém ročníku.